

Публічна влада, державне управління та права людини

**ПРАВА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
НА ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ,
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ**

Євгенія Андріївна АНАНЬЄВА,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правового забезпечення
господарської діяльності факультету №6
Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-1459-6629>*

Правове регулювання прав об'єднаних територіальних громад на використання природних ресурсів або інших матеріальних цінностей реалізується на основі норм Конституції України. Виходячи з безпосереднього змісту з норми, що визначено стаття 142 Основного Закону можна вказати, що така матеріальна основа, як рухоме і нерухоме майно, земля, інші природні ресурси, що знаходяться у власності територіальних громад, - мають бути їх джерелом фінансового забезпечення. Згідно статі 67 кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. При цьому подання декларації про майновий стан та доходи за минулий рік громадяни здійснюють за місцем проживання, що має значення для визначення конкретних бюджетів надходження відповідних податків.

Норми законів, які регулюють діяльність об'єднаних територіальних громад, визначають основні засади їх податкових доходів. Зокрема, закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» в якості принципів такого об'єднання визначає принцип економічної ефективності, що має бути покладений в основу фінансового забезпечення об'єднаних територіальних громад. Закон України «Про місцеве самоврядування» у статті 63 визначає, що доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних, визначених законом джерел та закріплених у встановленому законом порядку загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів. За січень-вересень 2019 року доходи загального фонду ОТГ (без урахування трансфертів з державного бюджету) склали 28,1 млрд грн, що становить 14,1% загального обсягу доходів усіх місцевих бюджетів України [1].

Важливе значення для правового регулювання податкових доходів об'єднаних територіальних громад має Податковий кодекс України (далі - ПК України), який встановлює вимоги щодо видів, податків, бази оподаткування, можливостей органів місцевого самоврядування щодо оподаткування

Рентні платежі також є джерелом формування податкових доходів ОТГ. Рентні платежі пов'язані з використанням певних природних ресурсів. Згідно статті 13 Конституції України земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону [2]. Таким чином природні ресурси виступають в якості об'єктів соціалізованої власності, права власності на які реалізують у тому числі й об'єднані територіальні громади.

Бюджетний кодекс України передбачає різноманітні види використання окремих природних ресурсів як основу для отримання рентних платежів тими територіальними громадами на території яких знаходяться відповідні природні ресурси.

На основі аналізу норм статті 64 БК України можна назвати такі різновиди рентних платежів, які стягуються в доходну частину бюджетів ОТГ:

1) 37 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування [3];

2) 3 відсотки рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України), що зараховується до бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів [3];

3) 5 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу, газового конденсату та бурштину), що зараховується до бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів [3];

4) 30 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування бурштину, що зараховується до місцевих бюджетів за місцезнаходженням (місцем видобутку) бурштину [3];

5) рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів - за місцем податкової реєстрації платника рентної плати [3].

До джерел надходження міських бюджетів міст Києва та Севастополя п. 5 ст. 64 БК України віднесено плату за використання інших природних ресурсів [3]. Таким чином, до доходів об'єднаних територіальних громад не віднесено плату за використання інших природних ресурсів.

Підсумовуючи викладене стосовно рентної плати, слід зазначити, що рентна плата вочевидь являє собою плату користувачів визначених законом природних ресурсів за їх використання як об'єктів права власності Українського народу. Представляється, що рентна плата за користування природними ресурсами, що знаходяться на території відповідних ОТГ має по-перше, охоплювати всі природні ресурси, що є власністю ОТГ та передаються нею у використання, по-друге, у повному обсязі зараховуватися до бюджетів ОТГ, а по третє, є джерелом забезпечення прав і інтересів громадян України.

Список використаних джерел:

1. Місцеві бюджети: експерти проаналізували результати 9 місяців 2019 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11861>
2. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 30, ст. 141г
3. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2010, № 50-51, ст.572